

2/17

Arnikum

časopis spolku Arnika

Boj za divoké řeky v Bosně

Arnika usiluje
o konec toxické
recyklace
strany 5, 11

Občanský aktivismus
očima ekoložky
Jeleny Ivanić
strana 8-9

Foto: Tibor Schwarz

Sportovci i rodiny s dětmi se postavili na start Tour de aleje v Příbyslavi. Nezávodili však o čas, ale o budoucnost. Cyklojízdu na podporu stromořadí uspořádala Arnika v polovině července. Spolu s místními spolky připravila program, který si užili děti i dospělí. Kromě projíždky několika nádhernými alejemi si účastníci poslechli i zajímavé povídky o stromech a jejich významu. Věděli jste například, že je Vysočina krajem s největším počtem alejí v celé České republice? Lipová alej u Žižkova pole, Ranské stromořadí nebo Březová alej mezi Ždírcem a Sobiňovem... Ty všechny desítky nadšených cyklistů na svých toulkách objevily.

Rádi a často spolupracujeme s ochránci přírody v zahraničí. Nedávno jsme například pomohli běloruské nevládní organizaci Ekodům se vznikem dvou nových institucí. První z nich je Zelená linka. Lidé na ni můžou zavolat a poradit se v otázkách životního prostředí. To členové Zelené hlídky působí přímo v terénu. Monitorují poškozování přírody, černé skládky či nepovolené stavby a burcují místní obyvatele i zodpovědné úřady. Na jaře jsme se s nimi setkali a seznámili se s řadou aktuálních kauz, které v současnosti pálí běloruskou veřejnost. Na obrázku vidíte místního aktivistu a člena Zelené hlídky Igora, který dohlíží na turisty i podnikatele, pomáhá vesničanům řešit ekologické problémy a jednat s úřady.

Foto: Majda Slámová

Foto: Václav Orsgr

Při účasti veřejnosti nezapomínáme na nikoho! Například o budoucí podobě pražských Dejvic kromě dospělých občanů hovoříme také s těmi nejmenšími. Nedávno jsme s žáky 4. A prošli Vítězné náměstí a vyslechli si jejich názor na to, co si myslí o současné podobě „Kulaťáku“. Děti se s námi podělily i o to, jak by podle nich náměstí v budoucnu mělo vypadat. Do finále tak došel projekt Prahy 6, v němž se Arnika pídila po názorech zdejších občanů. Cílem bylo zapojení obyvatel do tvorby zadání architektonické soutěže na budoucí podobu náměstí. A zpovídali jsme i Břevnovské. V rámci diskuzí kolem Metropolitního plánu jsme po nich chtěli vědět, co je nedílnou součástí charakteru této městské části. Čeho si místní nejvíce cení? Drobné a členité zástavby, četných historických budov, atmosféry života „jako na vesnici“.

Na cestě ke svobodné společnosti

Americký politolog Fareed Zakaria tvrdí, že svobodná společnost nestojí a nepadá jen se svobodnými volbami. Možnost hodit svůj hlas do urny je samozřejmě neodmyslitelným znakem demokracie. V mnoha zemích ale volby probíhají a o svobodné společnosti v nich přitom nemůže být řeč. Na cestě od různých forem autoritářství či totality k liberální společnosti je v první řadě potřeba usilovat o svobody a práva občanů. Z nich pak může vyrůstat

demokracie s volbami a ostatními náležitostmi.

Slavný politolog staví do popředí ekonomické svobody. Nám v Arnice se zdá podstatnější, jestli mají lidé možnost zasahovat do rozhodování státu a jestli mají stejná práva jako různí mocní hráči. Takový občanský aktivismus může mít mnoho podob. Má město postavit spalovnu? Má alej ustoupit silnici či železnici? Jakými pravidly se bude příštích deset let řídit výstavba? To všechno jsou otázky, ke kterým by občané měli mít právo se vyjádřit. V Arnice se těmto problémům už léta věnujeme a snažíme se v jejich řešení podporovat i další.

Na jiné, ale v jádru podobné otázky, narážíme při naší práci v zahraničí. V Bělorusku, Kazachstánu, na Ukrajině a v dalších zemích, jež jsou různě daleko na cestě od nesvobody ke svobodě, se setkáváme s lidmi, kteří nás svým nezdolným aktivismem a mnohdy i odvahou inspirují. Svědky velkého

vzepětí občanů jsme nyní v Bosně a Hercegovině. Na spadnutí je tam neřízený boom výstavby vodních elektráren na téměř všech divokých řekách, populárních i u českých vodáků. Jen v Bosně jich má vzniknout na tři sta! V krátkém čase by tak mohl zmizet cenný přírodní unikát. Projekty mají navíc problematické a neprůhledné ekonomické pozadí. Bosňané si to ale nechtějí nechat líbit. Zakládají vlastní skupiny „strážců řek“, spojili se v Koalici pro řeky a snaží se vodní toky ochránit.

Doma jsme zatím svědky toho, že politici poprvé od roku 1989 občanům práva berou. Novela stavebního zákona, kterou parlament schválil i přes hlasitý nesouhlas široké občanské společnosti, výrazně omezuje šance spolků a občanů zapojit se do stavebních řízení.

Věřím, že po přečtení tohoto čísla Arnika nebudete pochybovat o tom, že občanský aktivismus má ve svobodné a sebevědomé společnosti své nezastupitelné místo.

Jan Vávra,
tiskový mluvčí Arniky

Foto: Maida Štárnová

Aktivisté všech zemí, spojte se! Tým Arniky u bosenské řeky Kruščica s místními „strážci řek“.

Za pět minut dvanáct

Rozhodneme si to sami, říkají poslanci. Občanů se nikdo neptá

Letošní červen a červenec se zapíší do české historie nejen extrémním suchem, ale také tím, že naši poslanci dali občanům jasně najevo, že je jejich názor nezajímá. Přes snahu tisíců lidí, desítek spolků a dokonce přes protesty odborníků z právnických fakult (www.vrattelidemprava.cz) prošla oběma komorami parlamentu novela stavebního zákona, která vyloučila občanské spolky ze všech územních i stavebních řízení.

Přitom právě spolky v řízeních o povolení nejrůznější zástavby hájily veřejný zájem. Mimo jiné častokrát upozorňovaly na nesmyslné zastavování volné krajiny, zemědělské půdy a ničení zeleně ve městech a obcích kvůli vzniku kanceláří nebo logistických center. Upozorňovaly na takové zacházení s krajinou, které způsobuje klimatické změny a sucho, s nímž se každodenně potýkáme.

Původním záměrem novely stavebního zákona bylo zrychlit řízení. S tím souhlasily i nevládní organizace. Z nejrůznějších důvodů, především kvůli chybám stavebních úřadů, trvají povolovací řízení skutečně příliš dlouho. Vládou špatně připravená novela však nic takového neřešila. Ministryně pro místní rozvoj Karla Šlechtová se jí přesto rozhodla předložit poslancům, kteří si nenechali ujít příležitost, jak omezit práva veřejnosti, a zkázu dokonali. Nejaktivnější ze všech byl Jaroslav Foldyna, jehož pozměňovací návrh vyloučil spolky z územních a stavebních řízení. Poslanci změnili dokonce i zcela jiný předpis – zákon o ochraně přírody a krajiny a jeho známý § 70. Kvůli tomu se už spolky nevyjádří ani k mnoha kácením stromů. Kromě toho novela zasáhla i do jiných procesů a také do územního plánování. I tady v neprospěch veřejnosti.

Ačkoliv na senátory i poslance apelovali odborníci i laická veřejnost, novela byla schválena (v senátu přitom chybělo jen pět hlasů a vše mohlo být jinak). Do budoucna se povolovacích řízení mohou účastnit jen ti, kdo vlastní poblíž byt nebo dům. Ostatní mají smůlu. Jejich potřeby a připomínky už úřady nemusí zajímat. A to není vše – politici řeší také zákon o posuzování vlivu na životní prostředí (EIA). I ten přinese další omezení.

Neznamená to však, že bychom se s rozhodnutím poslanců měli smířit. Nadějí pro občany zůstává Ústavní soud, který by mohl novelu stavebního zákona zrušit. A konec konců nezapomínejme, že máme možnost svůj názor projevit v nadcházejících volbách. ■

ARNIKA CENTRUM
PRO PODPORU OBČANŮ

Vendula Zahumenská

Hledáme Alej roku 2017. Pojd'te do toho s námi

Aleje jsou dlouhodobě tématem, kterému se v Arnice rádi a s chutí věnujeme. Co nás v tomto směru čeká na podzim? Kromě pořádání každoroční oblíbené ankety Alej roku například zasadíme třešňové stromořadí v Jeseníku. Zapojte se i vy.

Už posedmé můžete v anketě Alej roku nominovat stromořadí ve vašem okolí, které si zaslouží pozornost. Stačí jej přihlásit na <https://www.alejroku.cz>, poslat fotografii a nejlépe k ní připojit i příběh a důvody, proč je podle vás alej výjimečná. Nemusí se jednat o historické stromy někde v zámecké zahradě. Každá alej je kouzelná a my od vás chceme slyšet, čím nás očaruje ta vaše.

Až do podzimu máte možnost aleje nominovat, poté přijde fáze hlasování. Stromořadí s nejvíce hlasy získá titul Alej roku 2017. A zkrátka nepřijdou ani ti, kteří jej do soutěže přihlásí či pošlou nejhezčí fotografii.

„V Arnice dlouhodobě usilujeme o ochranu a obnovu alejí v naší krajině. Za ty roky jsme poznali stromořadí s různými osudy. To ostatně ukazují i příběhy, které nám lidé posílají do naší ankety. Některé nominované aleje zmizely bez náhrady, jiné se naopak těší dobrému zdraví a péči. No a pak jsou

ty, které aktuálně bojují o přežití. Ani loňská vítězka ankety – hradecká Kaštanka – stále nemá budoucnost jistou. Ať už Alej roku 2017 roste kdekoli a ať už zvítězí díky své kráse, nebo díky silnému příběhu, těšíme se, až se s ní seznámíme. Snad jí titul pomůže, aby byla součástí naší krajiny ještě

Aleje chráníme všelijak. Reflexní nátěr letos získaly památné stromy v Kvasicích na Kroměřížsku, které do budoucna potřebují ozdravné zásahy a plán obnovy.

stovky let,“ říká vedoucí kampaně Zachraňme stromy Marcela Klemensová z Arniky.

A protože je podle nás důležité si aleje v krajinně hýčkat, přispíváme s vaší pomocí k tomu, abyste jich na svých procházkách potkávali co nejvíce. V říjnu spolu s dobrovolníky zasadíme třešňové stromořadí v Jeseníku na Olomoucku. Navážeme tak na sázení z minulých let, kdy například loni našla čtyřicítka lip své místo kolem cesty od Malých Hoštic k soutoku řek Opavy a Moravice.

Díky vašim darům stromy v alejích po celém Česku již několik let také natíráme bílými pruhy, které zvyšují bezpečnost průjezdu pro řidiče. Letos jsme reflexní bílou barvou opatřili více než padesát lip a jírovců v Kvasicích na Kroměřížsku. Děkujeme. ■

ARNIKA

Žaneta Ondroušková

Čištění vody v Praze od středověku dodnes

Už pár let vás pomocí webové aplikace Znečišťovatelé pod lupou přehledně informujeme o tom, kdo a jaké toxické látky produkuje ve vašem okolí. Sledujeme podniky v celé České republice, Prahu nevyjímaje. A právě na hlavní město se teď zaměříme. Mluvit budeme o znečištění vody a o tom, jak se s ním Pražané potýkají.

Když jsme spouštěli web Znecestovatele.cz, věděli jsme, že tím naše práce nekončí. Aplikaci pravidelně aktualizujeme a vyvíjíme. Nově pro vás chystáme zajímavé popisy některých pražských podniků, jako je třeba čistírna odpadních vod, která dlouhodobě vede žebříčky znečišťovatelů v hlavním městě.

Paradoxně si tuto pozici neudrhuje kvůli provozu samotnému, ale kvůli látkám, které lidé vypouští do kanalizace. Problém představují zejména dusík a fosfor, putující s vyčištěnou vodou dále do Vltavy. Dobrou zprávou je, že kvalitu odpadní vody už brzy výrazně zvýší stavba nové vodní linky a další plánované úpravy. To, co momentálně považujeme za samozřejmé, však stává na dlouhé historii. Vydejme se na krátký výlet do minulosti.

Už v polovině dvanáctého století Pražané

vybudovali stoku odvodňující areál strahovského kláštera premonstrátů. O pět století později začali systematicky stavět první kanály, které odváděly dešťovou vodu a splašky rovnou do Vltavy. Občané si ale museli počkat ještě více než sto padesát let na výstavbu skutečně funkční sítě veřejné kanalizace. To když hrabě Karel Chotek dopomohl ke stavbě 44 kilometrů stok v letech 1816 až 1828. V současnosti jich v metropoli máme přes tři a půl tisíce.

Vůbec první čistírka odpadních vod vznikla v Bubenči roku 1905. Kvůli rychle se rozrůstajícímu městu se však brzy začalo uvažovat o stavbě nové, větší a výkonnější. Pražané za tímto účelem vybrali Purkrabský ostrov, dnes známý pod jménem Císařský. Když v roce 1966 novou čistírnu spustili, patřila mezi jednu z největších a nejmodernějších v Evropě. Tato její sláva ale netrvala

dlouho. Už v osmdesátých letech byla potřeba modernizace, která v podstatě pokračuje dodnes.

Nová vodní linka je jen jednou z plánovaných úprav. Následovat budou další vylepšení, která mají snížit dopad čistírny na životní prostředí a zabránit například tomu, aby se v budoucnu vyjímal na prvním místě ve znečištění rakovinotvornými látkami, jako tomu bylo doposud.

Sledujte náš web, který má pod lupou nejen pražské znečišťovatele, a dozvíte se víc. ■

Projekt podpořil Magistrát hl. města Prahy.

ARNIKA

Kamil Repeš

Toxická recyklace pokračuje, oběťmi jsou dělníci v rozvojových zemích i naše děti

Rozbíjení trubek zářivek kladivý, tavení plošných spojů, kabelů a plastů na otevřeném ohni, dělníci stojící v dýmu, který je doslova otravuje – to vše patří mezi běžné praktiky pro získání drahých kovů a dalších druhotných surovin z elektroodpadu. Jak je to možné? Zatímco celosvětová spotřeba elektroniky roste, staré přístroje končí v rozvojových zemích, kde na jejich toxicitu doplácí zaměstnanci skládek a recyklačních podniků. Z plastových součástí se poté vyrábějí i hračky, které běžně koupíte také na našem trhu.

Řada nevládek z celého světa na pracovní podmínky a důsledky našeho odpadového hospodaření upozorňuje. Otázkou, co se děje s televizí, která dosloužila, si však stále málokdo položí. Jako by se nás to už netýkalo. Arnika však jako člen sítě mezinárodních nevládních organizací IPEN ve svém průzkumu zjistila, že se nás to týká více, než jsme si připouštěli.

Na trhu v šestadvaceti zemích světa včetně České republiky pravidelně nacházíme kopie Rubikových kostek vyrobené z plastu z recyklovaných elektrosoučástí. Zjistili jsme, že tyto hračky obsahují bromované zpomalovače hoření. Co to znamená? Hračka, která má rozvíjet inteligenci dětí, obsahuje paradoxně látky, které dělají pravý opak. Nalezené zpomalovače mohou způsobovat poruchy chování a učení nebo známý syndrom ADHD.

Zdraví dělníků recyklačních firem i našich ratolestí vypadá jako dostatečný argument pro ukončení toxické recyklace. Arnika ho přednesla na jarním zasedání tří úmluv, které chemické látky a odpady v mezinárodním prostředí řeší.

Foto: P. Sael Action Network

Chemikálie DekabDE a SCCP, které patří do skupiny perzistentních organických látek, jsou vysoce toxické a mohou způsobovat řadu zdravotních komplikací. Ohrožují děti i dospělé po celém světě.

Vlády po celém světě se rozhodly další používání těchto toxických látek omezit zařazením na černý list Stockholmské úmluvy. Zároveň ovšem dovolily pokračovat s recyklací odpadu, který látky obsahuje. Chemikálie se tak budou dál dostávat i do rukou a úst našich dětí. Jak konference vypadala, se můžete podrobněji dočíst na straně 11.

Otázkou zůstává, zda chceme takové ignoraci v mezinárodním politickém prostředí přihlížet. Běžný spotřebitel se může zpomalovačům hoření v hračkách vyhnout, pouze pokud se bude vyhýbat recyklovaným materiálům. A to určitě není cesta, kterou by ti odpovědní z nás chtěli jít. ■

ARNIKA
TOXICKÉ LÁTKY A ODPADY

Jitka Straková

Chráníme přírodu, mapujeme louky i potoky

Potoky v Praze skoro nevidáme. Buď jsou spoutané v trubkách pod zemí, nebo je kvůli odpadkům v okolí jen těžko rozeznáme od kanalizačních stok. Přitom jsou důležitým zdrojem vody a domovem mnoha druhů organismů. Rozhodli jsme se potoky v hlavním městě zmapovat a ukázat, jak důležitou roli v metropoli plní.

Žáby a čolci jsou bezesporu jednou z nejohroženějších skupin živočichů v Česku. Na našem území žije zhruba dvacet druhů, všechny jsou chráněné. My v Arnice jsme se rozhodli sledovat jejich výskyt u vybraných pražských potoků, kde obojživelníky ohrožují především toxické látky v prostředí. Obsah chemikálií měříme v tělech ryb i usazeninách na dně vodních toků. Chcete se dozvědět víc? Na podzim vás rádi uvidíme na jedné z našich exkurzí, kde především mladší ročníky seznámíme s drobnými živočichy v potociích. Nebo můžete přiložit ruku k dílu na společných úklidech odpadků. Hlaste se už teď na emailu nikol.krejcová@arnika.org.

A mapovací a osvětové aktivity Arnika chystá nejen v hlavním městě. Letos se po-

řáděně zaměříme i na bílé stráně v Českém středohoří, kde dlouhodobě sledujeme výskyt

Foto: Martin Věček

Monitorujeme i bílé stráně v Českém středohoří, které jsou ohroženy především zarůstáním. Snímek ukazuje výhled ze stráně u Litoměřic a v popředí travní porost s rozkvetlými vstavačí vojenskými.

vzácných druhů rostlin, jako jsou orchideje, len žlutý a hlaváček jarní, nebo zástupce ohrožené fauny. Zajímá nás hlavně to, jak druhy mizí kvůli zarůstání luk travami a křovinami. Chystáme i konkrétní návrhy, jak tomu v budoucnu zabránit.

O monitoringu se blíže dočtete v podzimním Arniku. Do té doby na shledanou třeba na každoročním táboře týmu Bořena. Společné kosení luk pod Lipskou horou proběhne tradičně druhý zářijový víkend. Více informací na

<http://arnika.org/borena>. ■

ARNIKA
OCHRANA PŘÍRODY

Nikol Krejčová

Bosenští občané v boji za divokost svých řek

„Pryč se zloději, řeky nedáme!“ volají lidé po celé Bosně, aby zabránili výstavbě stovek vodních elektráren v modrém srdci Evropy. Zemi, která se jako jedna z mála na našem kontinentu pyšní velkou spoustou divokých vodních toků a ojedinělou mírou přírodního bohatství, hrozí nenávratná devastace krajiny. Ochránci řek se bouří a my s Arnikou jsme u toho.

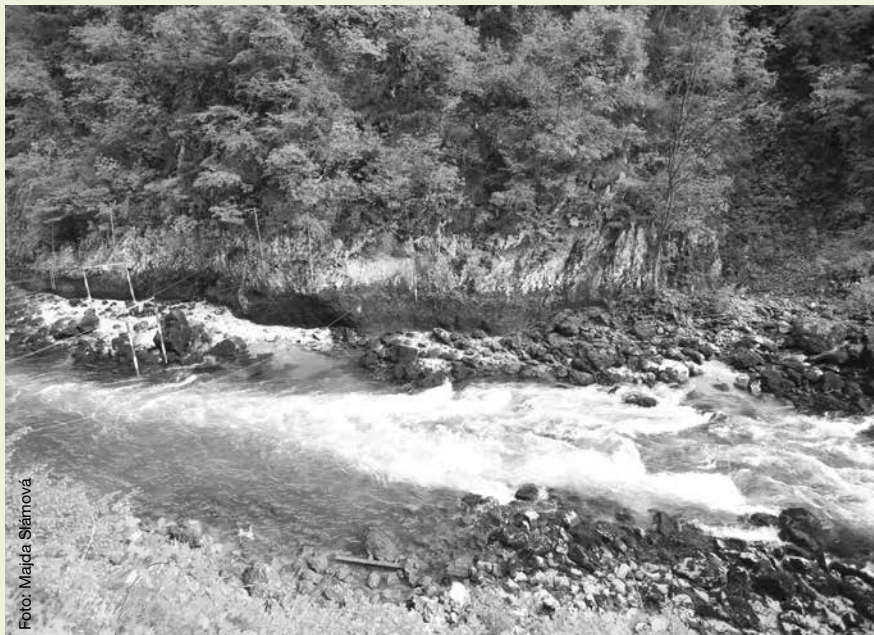
Sana je jednou z nejdelších řek v severozápadní části Bosny a Hercegoviny. Její okolí zdobí nádherné přírodní lesy, jež jsou domovem mnoha ohrožených druhů živočichů i rostlin. Panenskou přírodu však už několik let narušuje stavba, která z oblasti vyhnala zvířata i lidi. Vznikající vodní elektrárna Medna udělala z místa pustinu, odkud prchají celé rodiny. Není divu. Už rok nemají pitnou vodu a nechtějí být svědkem ekologické katastrofy, jež i přes bouřlivé protesty Bosňanů neúprosně pokračuje.

A Sana není zdaleka jediná tamní řeka s podobným osudem. Sutjeska, Vrbas, Una, Trebišnjica, Neretva, Željeznica... V zemi je přes dvě stovky unikátních a neregulovaných vodních toků, na nichž v následujících letech plánují investoři postavit přes tři sta vodních elektráren. Mnohé z nich jsou na řekách, které spadají pod národní územní ochranu nebo se v budoucnu uvažuje o jejich zařazení do evropské soustavy chráněných území Natura 2000. Jenže bohužel, Bosna není členkou zemí Evropské unie a místní zákony unikátní přírodu dostatečně nechrání.

„Zatímco vodní energie může být ekologická, v případě Bosny a Hercegoviny je situace přesně opačná. Investoři a provozovatelé nedodržují pravidla, neudržují minimální ekologické průtoky vody v korytě a často za sebou nechávají mrtvé řeky. Úřady zcela opomíjejí zásadní negativní dopady, jako je zvýšení rizika povodní a především nenávratná devastace přírody i poškození turismu,“ říká Zuzana Vachůnová z Arniky, která s tamními aktivisty intenzivně spolupracuje.

Strážci brání „své“ řeky

Nekontrolovaný boom vodních elektráren postihne desítky venkovských komunit, které se však o své přírodní bohatství nechtějí nechat ochudit. Některé z nich už pozvedly svůj hlas. „Plán postavit tady takové množství elektráren považujeme za zločin. Mnoho lidí si uvědomuje, že ztrácíme naše dědictví, a dožaduje se práva moci ovlivňovat budoucnost našich společenství a životního prostředí. Autority by jim měly naslouchat,“ vysvětluje Viktor Bjelič z Koali-

Bosenské řeky jsou pro svou divokost oblíbeným cílem milovníků kanoistiky, raftingu a dalších vodních sportů. V roce 2016 hostila Bosna a Hercegovina dokonce Mistrovství světa ve sjezdu na divoké vodě. Přehrazené řeky však sjíždět nelze. Kromě ztráty unikátního přírodního bohatství je právě pokles turismu jedním z hlavních argumentů, proč vodní elektrárny Bosňané na svých řekách odmítají.

ce za záchranu řek v Bosně a Hercegovině, která v současnosti pořádá kampaň „Pljačku nečemo, rijeke ne damo!“.

I my v Arnice stojíme na straně strážců řek, jimiž se stali tamní občanskí aktivisté. Jejich role není jednoduchá. Musejí čelit silným ekonomickým hráčům i špatným výkonům státních orgánů, které namísto toho, aby chránily veřejné zájmy, podporují ty soukromé. Pro občany je často jediným způsobem, jak ochránit řeky, fyzická blokáda a protesty. Obyvatelé obce Fojnica ve střední Bosně téměř rok dnem i nocí organizovaně blokovali vjezd strojů, aby zabránili nelegální stavbě hydroelektrárny na řece Željeznica. Věděli, co dělají – po podobné výstavbě na jiné místní řece byli v minulosti svědky toho, že hladina vody klesla téměř o třetinu.

Přestože je Bosna a Hercegovina signatářem Aarhuské úmluvy, a veřejnosti by tedy měla umožnit svobodný přístup k informacím a účast na rozhodování v otázkách životního prostředí, praxe vypadá mnohdy

jinak. Připomínky obyvatel a konkrétních zasažených skupin, jako jsou třeba rybáři, úřady většinou ignorují. „Účastníci veřejných slyšení často nedostanou zápis ze schůze a je popsán i případ zmanipulovaného zápisu. Nezbytné studie dopadů na životní prostředí, takzvané EIA, jsou nekvalitní a založené na starých datech. Povinnost vytvořit studii se navíc často úplně obchází,“ popisuje těžký úděl veřejnosti v Bosně Martin Skalský z Arniky.

Podezřelá studie EIA vznikla například pro stavbu vodní elektrárny na řece Neretva. Největší řeka východní části jaderského úmoří se může chlubit kaňonem, jenž patří mezi nejkrásnější v Evropě. Voda je průzračně čistá a lze ji pít přímo z koryta. To ale vládu ve chvíli, kdy plánovanou elektrárnu povolovala, nezajímalo. „Z výzkumu vysokokolských expertů, kteří více než rok monitorovali soutok řek Neretvy a Buny, vyplývá, že na území žije dvaadvacet ohrožených druhů z Červeného seznamu Federace Bosny a Hercegoviny. Šest z nich je kriticky

ohrožených. O této skutečnosti však oficiální studie mlčí," dodává Zuzana Vachůnová s tím, že letos v únoru vyústily nesrovnalosti s posudkem v žalobu podanou na zodpovědné ministerstvo.

Investoři pochybných projektů

Možná se ptáte, proč bosenská úřady rozdávají pochybná povolení pro nové hydroelektrárny jako na běžícím páse. Odpovědí jsou samozřejmě peníze. „Úřady se dlouhodobě ohánějí mantrou ekonomické prospěšnosti. Jejich argumenty však v diskusi s laickou ani odbornou veřejností neobstojí. Vláda totiž nebere v potaz to, že stavební projekty poškodí tamní ekosystémové služby či turismus," popisuje Nataša Crnkovič, prezidentka neziskové organizace Centrum pro životní prostředí z Banja Luky.

Potenciální ztráty se dají jen těžko vyčíslit. Jisté však je, že nakonec by z projektů těžili hlavně investoři. V případě elektrárny Medina na řece Sana, o níž byla řeč na začátku, je to rakousko-německá společnost Kelag International. „Naši kolegové z Koalice pro Sanu vypočetli, že je projekt ekonomicky ztrátový a negativně ovlivňuje regionální i státní rozpočet," doplnila Zuzana Vachůnová s tím, že iniciátory stovek plánovaných elektráren po celé Bosně jsou společnosti ze zemí Evropské unie i domácí organizace včetně státního podniku Elektrárenský průmysl Bosny a Hercegoviny.

Foto: Aleksandar Stanić

Tzv. strážci řek, bosensky „čuvari rijeka“, po celé zemi bojují za své domovy a přírodu. Developerům plánovaných vodních elektráren vzkazují: „Pryč se zloději, řeky vám nedáme!“ O jejich mnohaletém úsilí a konkrétních kauzách můžete zhlédnout krátký film na Youtube.cz. Najdete jej pod názvem Čuvari rijeka/ Strážci řek.

Ochrana přírody nekončí za hranicemi

V čase, kdy státy střední Evropy investují ohromné sumy do revitalizace svých řek, aby zabránily suchu a povodním, Bosna se chová naprosto opačně. „Zachování unikátní přírody, podpora cestovního ruchu, energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie – to jsou věci, které v budoucnu posílí naši pozici v Evropě. Mnohem víc než výstavba betonových přehrad a elektráren v horských kaňonech," míní Nataša Crnkovič.

Foto: Majda Slámová

Stavby dvou hydroelektráren ohrožují i řeku Kruščici, která je oblíbeným odpočinkovým a piknikovým místem a zároveň zásobárnou pitné vody pro přilehlá města, včetně sedmdesátitisícové Zenice. Místní obyvatelé, jež jsme v červnu s Arnikou navštívili, nechtějí svou řeku dát a momentálně fyzicky blokují vjezd strojů, které by měly stavbu zahájit.

kovič a naznačuje směr, kterým by se Bosna a potažmo celý Balkán měly ubírat.

Problém totiž neexistuje pouze v Bosně. I sousední státy ohrožuje výstavba vodních elektráren, a to často na místech přírodně velmi cenných. Balkánské řeky jsou domovem pro devětašedesát endemických druhů ryb. Žije v nich skoro třicet procent všech ohrožených evropských druhů ryb v tekoucích vo-

dách a čtyřicet procent ohrožených druhů měkkýšů. Pro tři čtvrtiny z nich představuje plánovaná výstavba vážné nebezpečí.

I my v Arnice si rizika uvědomujeme. Také české Ministerstvo zemědělství přišlo před deseti lety s plánem na stavbu dvou set nových přehrad, který se našťastí podařilo odvrátit. Navíc máme bohaté zkušenosti s ochranou českých řek v kampani „Živé Labe“, kde jsme slavili úspěch, když se nám podařilo zabránit stavbě nových jezů na dolním toku druhé nejdelší řeky v Česku. Naším zahraničním kolegům pomáháme sdílet jejich příběh a bránit chamtivým společnostem v ničení divoké přírody. „Pracujeme zejména s vesničany, které stavby vodních elektráren přímo ohrožují a kteří většinou nemají příliš mnoho zkušeností s aktivismem a tím, jak se bránit. Sdružujeme je v Koalici pro ochranu řek Bosny a Hercegoviny, vzděláváme je ve vedení kampaní, poskytujeme právní zastoupení a zprostředkováváme pomoc odborníků. Nemalý význam mají i návštěvy přímo v místě, mapování situace a především tlak na mezinárodní instituce a poukazování na fakt, že Bosna a Hercegovina v této věci nedodrží Aarhouskou úmluvu," dodává Zuzana Vachůnová. Pro více informací a možnosti, jak divokým řekám pomoci, sledujte naši kampaň „Balkánské řeky nedáme“ na www.arnika.org/reky. ■

ARNIKA

Žaneta Ondroušková

O aktivismu v zemi, kde přírodu ohrožuje chamtivost

„Na území Bosny a Hercegoviny jsou nádherné a nejspíš poslední divoké řeky svého druhu v Evropě,“ prohlašuje rozhodně Jelena Ivanić z bosenského Centra pro životní prostředí. Hrdost v jejím hlase je ale zastíněna silnou obavou o to, jak dlouho to ještě bude pravda. Při pohledu na celkové množství postavených, budovaných a plánovaných vodních elektráren v srdci bosenské přírody člověk ihned pochopí. Přesto vidí Jelena budoucnost optimisticky. Naději jí dávají místní, kteří se za své přírodní dědictví postavili. A to doslova.

Na začátek jen objasnění – v čem spočívá problematika výstavby nových vodních elektráren na bosenských tocích? Není vodní energie přijatelnou alternativou?

V Bosně jde o to, že máme energie dostatek a běžně i nadbytek, který pak prodáváme do zahraničí. Z toho vyplývá, že výstavba dalších elektráren není nezbytně nutná. Rozhodně ne, když má tak značný dopad na celý blízký ekosystém. Je to vlastně vykořisťování řek, které by mohly lidem sloužit mnohem lépe například na vodní sporty. Musíme také chápat rozdíl mezi velkými elektrárnami na širokých tocích, které po přehrazení zatopí břehy, vytvoří rozsáhlou vodní plochu a změní klimatické prostředí v okolí, a divokými říekami na druhé straně. Těmi v naprosté většině případů protéká pitná voda, čehož využívají nejen zvířata, ale i lidé žijící v blízkosti těchto zdrojů. Elektrárny budované na horských říkách kvalitu vody výrazně zhoršují a nemění tak jen své bezprostřední okolí, ale i desítky a možná stovky kilometrů území níže po proudu. Takové změny ovlivňují místní obyvatelé, zvěř i rostliny.

Celkově se jedná o téměř tři sta elektráren. To nevypadá jako množství, které by se zrodilo znenadání. Jak dnešní situace vznikla?

Ještě za časů Jugoslávie jsme převážně měli ty obrovské přehradu, které nás už tehdy zásobovaly dodatečným množstvím elektřiny. Jenže v roce 2006 vydal Pero Bukeylović, tehdejší premiér Republiky srbské (jednoho ze dvou celků tvořící stát Bosna a Hercegovina – pozn. red.), přes noc neuvěřitelných sto dvanáct povolení ke stavbě elektráren na horských říkách. A dnes politici toto rozhodnutí využívají jako precedens a jako výmluvu. Tehdy to ale všechno začalo.

Foto: Centar za životnu sredinu

„Nejsme v jednoduché pozici. Bosna se potýká s celou řadou závažných a pro běžného člověka snáze uchopitelnějších problémů. Lidé nemají práci. V takové chvíli není jednoduché prosazovat výraznější změny, jakkoliv jsou potřebné. Naštěstí si lidé čím dál více uvědomují, že ochrana přírody je nezbytná,“ říká bosenská aktivistka Jelena Ivanić.

„V naší společnosti dochází k výrazným přerodům, a ty by nebyly možné bez ochoty a snahy obyčejných občanů.“

Jak je to s omezeními staveb kvůli ochraně životního prostředí? Je možné stavět elektrárny i v národním parku?

Problémem je, že Bosna a Hercegovina nemá Státní energetickou koncepci, takže je obtížné oficiálně dokázat, že je výstavba těchto elektráren zbytečná, a že mnohem rozumnější by bylo zaměřit se na energii získanou ze slunce a větru. Takže ano, bohužel je legální a možné stavět vodní elektrárny i v národním parku, pokud si prosadíte, že jde o veřejný zájem. Je to ale obrovská lež a podvod, protože jde o ryze komerční a hlavně soukromý zájem – ten investorův.

O jaké společnosti se jedná?

To je další politováníhodná věc. Většinou jde o tuzemské firmy. Některé jsou

samořejmě i zahraniční, například rakouský Kelag, jiné jsou ze Slovinska nebo Velké Británie. Ale povětšinou jsou to bosenské společnosti, které prodávají vlastní zem. Je to vítězství mamonu, protože roční poplatky za využívání koncese jsou s příjmy těchto společností naprosto nesrovnatelné.

V jakém postavení jsou ochránci přírody v Bosně?

Popravdě nejsme v jednoduché pozici. Naše země se potýká s celou řadou závažných a pro běžného člověka bližších, aktuálnějších a snáze uchopitelných problémů. Lidé nemají práci. V takové chvíli není jednoduché prosazovat výraznější změny, jakkoliv jsou potřebné. Naštěstí si lidé čím dál více uvědomují, že

ochrana přírody je nezbytná, a sami začínají chystat různé akce.

O jaké iniciativy například jde?

Ve většině případů jsou to pochopitelně lokální protesty. Vůbec nejvýraznějším příkladem jsou nejspíš lidé z vesnice Fojnica západně od Sarajeva, kteří se postavili proti budování vodní elektrárny na řece Željeznici. Rozhodli se blokovat těžkou techniku a nedovolili tak stavební společnosti přiblížit se k řece. Společně se jim podařilo bránit řeku téměř rok. Po třech stech pětadvaceti dnech stroje konečně odjely.

Takže se lidem podařilo plán na stavbu elektrárny překazit?

Nakonec ano. Ale Fojnica není jediný takový příběh. Podobně v této chvíli vzdorují lidé na řece Kruščici nedaleko Vítezu. To jsou takové dva nejviditelnější příklady úspěchu občanské iniciativy. Ve větších městech zase lidé často bojují za záchranu parků, proti jejich zastavění.

Ale nejsou to jen světlé výjimky? Jakou mají lidé vůbec šanci dosáhnout výraznějších změn?

Určitě jsou tady způsoby, jak pomoci. Ale zejména jsou tu důvody a potřeby. V naší společnosti dochází k výrazným přerodům, a ty by nebyly možné bez ochoty a snahy "obyčejných" občanů. Takže i když je to mnohdy obtížné, lidé mohou věci změnit. Často se ale musí vypořádat s posměchem či dokonce výhrůžkami a zastrašováním, jako právě v případě elektrárny Luke na řece Željeznici. Mnozí z protestujících se museli bránit žalobám a lidé z Kojnice prožívají něco podobného – hrozby a pomluvy. Naštěstí už vědí, jak na takové věci reagovat.

Co je tedy těmi hlavními překážkami, které musíte překonávat?

Hlavním problémem jsou nepřekvapivě naši politici a jejich schopnost vydávat přes noc špatná rozhodnutí, jako jsou nové koncese pro vodní elektrárny na divokých řekách. K jejich získání vám stačí jen dostatek peněz. Také kvůli chybějícímu energetickému plánu nemá veřejnost dostatek informací, nebo je nedostává včas. Navíc se v diskuzi o obnovitelných zdrojích energie často záměrně opomíjí ta větrná nebo solární.

Když mluvíte o politicích, koho konkrétně máte na mysli?

Jde předně o zainteresované ministry, například za region Republiky srbské ministr průmyslu, těžby a energií Petar Đokić nebo ministryně územního plánování, stavebního inženýrství a ekologie Srebrenka Golić. Ale těch osob je celá řada a většinou jsou mnohem méně na očích veřejnosti.

Jak se na toto téma dívá bosenská společnost, zajímá je ochrana řek a přírody obecně?

Poslední dobou se nám daří zviditelnit tuto problematiku po celé zemi a otevřít lidem oči v tom, jak škodlivé tyto projekty jsou, a že výsledné zisky se týkají jen malé skupiny lidí. Potřebovali bychom ale více pozornosti. Ačkoliv někteří pochopili to skryté nebezpečí, mnozí stále věří lžím a planým slibům, jako například nárůstu pracovních míst nebo rychlého zbohatnutí regionu.

Jak se s tímto populismem snažíte bojovat?

Loni v červnu jsme vytvořili Koalici za záchranu řek v Bosně a Hercegovině. Dali

jsme dohromady řadu dalších organizací a jednotlivců, mimo jiné rybářské nebo sportovní spolky, s cílem podporovat se navzájem a zlepšit naši akceschopnost. Vypustili jsme do světa sérii videí, kde popisujeme stav věcí. Ta se ohromně rychle šíří, z čehož máme velkou radost. Je to ideální způsob, jak ukázat krásu našich řek i to, jak drastické mohou připravované změny být. Snažíme se pomáhat protestujícím s jejich případy, lépe je organizovat, nabízíme jim právní poradenství a děláme, co je v našich silách, abychom jednotlivé projekty zastavili nebo zpomalili formální cestou.

Jak se zatím koalici v její činnosti daří?

Podařilo se nám úplně zastavit několik projektů. Například na Vrbasu, který protéká Banja Lukou. Na řece Saně bohužel už jedna elektrárna stojí, výstavbu druhé jsme ale pomohli překazit. A stejně tak dalších pět v národním parku Sutjeska na řekách Hrčavce a Sutjesce. Samozřejmě bychom chtěli být úspěšnější, ale na to nemáme kapacity. Při takovém počtu projektů není možné sledovat denně všechny a reagovat tak rychle, jak je mnohdy nutné.

Co byste k lepšímu fungování potřebovali, čeho máte nedostatek?

Jako všude jinde – lidí, financí a času. Je to takový náš seznam přání. Ale z konkrétních věcí právě poptáváme auto, které bychom moc potřebovali. Většina naší práce je v terénu a potřebujeme se přesouvat i do vzdálenějších lokalit v krátkém čase. Při přejíždění mezi vesnicemi není možné se spoléhat na veřejnou dopravu.

„Není možné dovolit developerům, aby páchali tak nezvratné změny v našem národním dědictví výměnou za trochu elektřiny.“

Co podstatného se kolem bosenských řek děje dnes?

Podstatnou změnou ve vývoji je, že se lidé začali sami organizovat. Například právě na Kruščici, kde místní odmítli elektrárnu a v současné době blokují její stavbu. A silně věřím, že uspějí, jako lidé ve Fojnici. Pomáháme jim po právní stránce spolu s dalšími členy koalice. Druhou významnou skutečností je zapojení Evropské banky pro obnovu a rozvoj, která se rozhodla financovat výstavbu elektrárny Babino Selo na Vrbasu. Po reakcích veřejnosti a našich

Jelena Ivanić se narodila v roce 1987 ve městě Novi Grad. Vystudovala ekologii a ochranu životního prostředí na Přírodovědecké fakultě Univerzity v Sarajevu. Dlouhodobě se věnuje dobrovolnictví, organizaci osvětových seminářů a výchově mládeže v otázkách ochrany životního prostředí. V Centru pro životní prostředí (Centar za životnu sredinu) se zabývá tématem energetiky a změny klimatu.

organizací ale prohlásila, že už nebude investovat do žádných projektů v chráněných územích. Vedle toho se zabýváme projektem velké přehrady Buk Bijela na Drině, která je hlavním přítokem Sávy, řeky zásobující Dunaj. Soustředíme se i na vodní toky v okolí města Konjic – Naretvu, Ljutu, Kraljušćici a mnoho dalších.

Jak to vidíte s mizejícími divokými řekami v Bosně do budoucna?

Naše práce a pozice bude stále stejná. Většinou můžeme jen reagovat a poskytnout pomoc každému, kdo ji potřebuje. Zabýváme se také vědeckými výzkumy řek a tamních živočichů a rostlin, abychom měli důkazy a argumenty proti stavebním společnostem. Není možné jim dovolit, aby páchaly tak nezvratné změny v našem národním dědictví výměnou za trochu elektřiny. To už si naštěstí uvědomují i občané, což je klíčové.

Možná mi to jen tak připadá, ale pokud jde o další vývoj, působíte docela optimisticky.

Je to moje vroucí přání. Věřím v to, že by se mohlo vyplnit, a také v odhodlání místních lidí.

Je nějaký způsob, jak by vám lidé z České republiky mohli pomoci? Například přebytným autem...

To by bylo báječné (směje se)... Ale vážně, největší pomocí by bylo, kdyby nám lidé pomohli šířit příběh bosenských řek, příběh devastované divoké přírody a lidí, kteří bojují proti chamtivosti soukromých společností. ■

ARNIKA

Martin Holzkecht

Poradenské okénko

Co dělat, když...

...chci zjistit, co se bude dít s konkrétním pozemkem?

Pozemek sousedící s naším domem v Praze je v územním plánu vedený jako zeleň. Jistá realitní kancelář jej však začala před nedávnem nabízet jako vhodné místo pro stavbu řadových domů. Na naše otázky nám tito lidé řekli, že se pozemek změní na stavební. Lze někde zjistit, zda je u konkrétního pozemku plánovaná nějaká změna? A kdy se o to máme případně začít zajímat, aby byl ještě čas vznést námítky?

Odpověď:

Čísla parcel jsem prověřila a jsou opravdu vedeny jako zahrady, sady a viny. Nenašla jsem v databázích nic, co by se tohoto území aktuálně týkalo, a neexistují ani žádné oficiální podněty

na změny týkající se uvedených parcel. Můžete si to sám ověřit ve výkresech územního plánu, které jsou pro Prahu dostupné na webu <http://app.iprpraha.cz/js-api/app/vykresyUPI/>. Hledat lze pomocí adresy i čísel parcel. Přehlednou aplikaci najdete i na webu Geoportálu Praha. Kromě internetu vám doporučuji sledovat úřední desku stavebního úřadu, navštěvovat zasedání zastupitelstva a ptát se přímo tam.

Abyste měl jistotu, doporučila bych vám podat žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. na magistrát a zeptat se, zda tam nějaký podnět nebo změnu týkající se pozemků mají. O to samé bych požádala vaši městskou část. Po té bych chtěla i informaci, jestli někdo učinil kroky k zahájení územního řízení na konkrétních parcelách. Ze zákona vám musí na tuto oficiální žádost o informace odpovědět do patnácti dnů.

Pokud zjistíte, že se projednává změna územního plánu, je možné se do tohoto procesu zapojit. Více informací najdete na webu Zmenyprahy.cz nebo v našich nových publikacích Praha online a Zastupitelstvo a rada – stručný průvodce po webech, které najdete na <http://arnika.org/praha#publikace>. Pomůžou vám orientovat se ve spleti změn územního plánu, porozumět usnesení radních a zastupitelů nebo zjišťovat, komu patří pozemky, kde se má stavět. Obě knihy vznikly i díky finančním příspěvkům od našich dárců.

Děkujeme, že se zajímáte o to, co se děje ve vašem sousedství.

ARNIKA CENTRUM PRO
PODPORU OBČANŮ

Vendula Zahumenská

Úvaha zaostřená na odpady: moje pecka, moje rozhodnutí

Ulice řeckých měst nedávno zaplnily odpadky. Tamní popeláři v obavách ze ztráty zaměstnání zablokovali popelářské vozy a Řekové i zahraniční turisté na vlastní kůži pocítili, jak vypadá „město odpadu“. Odpadu, který sami vyprodukovali. A to je ono!

Máme ve zvyku považovat odpad za věc nečistou a hodnou pokud možno co nejrychlejší likvidace. Ne vždy si uvědomujeme, že odpad vznikl kvůli nám a navíc se jím stal mnohokrát až ve chvíli, kdy jsme jej vyhodili do příslušné nádoby. V jednu vteřinu držíme v ruce dřívko od zmrzliny a ve druhé už na dně koše leží věc, co je pro nás „fuj“. Rozdíl je ale nulový. Jako když gladiátor čeká, na jakou stranu se pohne imperátorův palec – ještě ano/už ne.

Události v Řecku mě dovedly k úvahám, kde je tady vlastně zakaпанý pes. Zprvce, odpad je náš. Ne ve smyslu vlastnění, ale protože existuje kvůli nám, v závislosti na našem rozhodnutí. Pokud něco do svého života přijímám, beru to se vším všu-

dy. Mám chuť na meruňku? Musím počítat s peckou. Měli bychom chápat, proč věci

Foto: Jana Jenišová

Odložením do koše příběh nekončí.

užíváme, reflektovat, jestli je opravdu užívat potřebujeme a následně i poděkovat za službu, kterou nám poskytly. Pak přichází rozloučení.

A to je druhý pes. Odložením do koše totiž příběh nekončí. Jsou potřeba další kroky a i ty by měly být součástí našeho uvažování. Představme si, že každý kousek je jako oblíbená hračka, kterou s nostalgii bereme naposledy do ruky a odhazujeme, protože dětství končí. Jakou budoucnost mu přejevíme? Skládku a pomalou degradaci? Spalovnu a rychlou přeměnu na popel? Znovuvyužití materiálu, z něhož je vyrobený?

Správná odpověď je každá, jestliže se smíříme se vším, co s sebou přináší. A pokud se nám na tom cokoli nelíbí, můžeme to přece zkusit jinak. Uvažujme nad tím, co se děje s věcmi, které prochází našima rukama. Co je a není odpad, je jednou naše rozhodnutí, neobracejme se k němu zády. I s meruňkovou peckou můžeme udělat spoustu věcí. ■

ARNIKA
TOXICKÉ LÁTKY A ODPADY

Martina Blažková

#BRSCOP8: Nelehká úloha nevládek na konferenci v Ženevě

Vlk se nažral a koza zůstala celá. Tak by se dal popsat nešťastný výsledek konference stran Basilejské, Rotterdamské a Stockholmské úmluvy v Ženevě, na níž zástupci světových vlád jednali o zákazu rizikových toxických látek, jako jsou zpomalovače hoření včetně dekaBDE a chlorované parafíny SCCP. Delegáti chemikálie sice zahrnuli do seznamu zakázaných látek, ale zároveň udělili výjimky v jejich používání a odmítli značení na výrobcích. Heslem zasedání měla být „Budoucnost bez jedů“. Místo toho jsme se dočkali další toxifikace, říkají odborníci.

Spolu s dalšími nevládkami jsme delegáty ve švýcarském městě na přelomu dubna a května přesvědčovali, že hrát si s těmito látkami není žádná legrace. A to doslova. Nebezpečí totiž mnohdy číhá i v hračkách pro děti, kam se jedovaté zpomalovače dostávají recyklací součástek z vysloužilé elektroniky.

Jako členové Mezinárodní sítě pro eliminaci perzistentních organických látek IPEN jsme o tom v Ženevě zevrubně informovali prostřednictvím studie, opírající se o analýzu Vysoké školy chemicko-technologické v Praze. Delegáti nakonec přijali rozhodnutí, které chemikálie zakazuje. Kvůli schváleným výjimkám se však zpomalovač dekaBDE bude moci vyrábět až do roku 2050 a v evropských letadlech bude používán ještě padesát let poté.

Zástupci vlád také odsouhlasili, že je možné nadále recyklovat materiály obsahující toxické zpomalovače hoření, jež se nacházejí v nábytku a elektronickém odpadu. Chemikálie se tím přenáší do nových výrobků, a to i přesto, že je tato praxe v rozporu se Stockholmskou úmluvou, která výslovně zakazuje recyklaci a opětovné použití látek uvedených na jejím seznamu. Odpad navíc často končí v rozvojových zemích a zvyšuje jejich toxickou zátěž.

V Ženevě jsme prezentovali výsledky studie a názorně ukazovali, co všechno ve výrobcích najdeme pomocí spektrometru. Uspořádali jsme i happening nazvaný Toxic Toy Store, kde jsme ve stylu reklamních kampaní nabízeli hračky s extra vysokými koncentracemi zpomalovačů. Delegáti by si takovou hračku pro své děti zjevně nekoupili, přesto k ukončení toxických recyklačních praktik nikdo ruku nezvedl.

„Delegáti se vysmáli mottu zasedání, které znělo Detoxifikovaná budoucnost,“ řekla Mariann Loyd-Smith ze sítě IPEN. „Jejich rozhodnutí zajišťuje, že lidé pracující v průmyslu budou i nadále zbytečně vystaveni působení škodlivých látek, hračky pro děti budou jedovaté a toxické látky, kterých bychom se měli v našem každodenním životě zbavit, se budou nadále vracet při recyklaci plastů,“ varuje doktorka Loyd-Smith.

Dodejme však, že už to nejspíš nebude trvat dlouho. Nevládním organizacím se

podařilo připravit půdu pro ukončení toxické recyklace na příštím zasedání úmluvy v roce 2019. A kromě toho měla konference i další ryze pozitivní výsledky. Na seznamu neúmyslně produkovaných látek regulovaných Stockholmskou úmluvou skončil například hexachlorbutadien. „Tato látka ve velkém vzniká jako odpad při výrobě chlorovaných rozpouštědel v ústecké Spolchemii a nedávno bylo v Česku zrušeno její sledování v odpadech Integrovaným registrem znečišťování. Doufáme, že její doplnění na seznam úmluvy

pomůže řešit zastaralé technologie v chemickém průmyslu,“ říká předseda Arniky Jindřich Petřík, který se s kolegyní Jitkou Strakovou vydal do Ženevy za naše zdraví i přírodu poprat osobně.

Přestože není úsilí o zdravější životní prostředí ve světě snadné, nevzdáváme se. I nadále budeme bojovat za to, aby se nám ani našim dětem toxické výrobky do rukou nedostávaly. **#budoucnostbezjedu!** ■

Tiráž

Arnikum, časopis sdružení Arnika vychází 3x ročně v Praze. Číslo 2/2017 vyšlo v srpnu 2017 v nákladu 1000 ks. Vydává: Arnika, IČO: 26543281, Evidenční č. MK ČR VS/1-1/48279/01-R, Dělnická 13, Praha 7, tel: +420 774 406 825, www.arnika.org, e-mail: arnika@arnika.org. Šéfredaktor: Žaneta Ondroušková, spolupracovníci: Jan Vávra, Vít Vebr, Martina Blažková, Martin Skalský, Lenka Petřílková Mašková, Jana Vitnerová, Marcela Klemensová, Jitka Straková, Václav Orcígr, Zuzana Vachůnová, Nikol Krejčová, Vendula Zahumenská, Kamil Repeš, Martin Holzknecht a pobočky Arniky. Adresa redakce je totožná s adresou vydavatele. Grafický design – Anna Frajtová – anna@designbox.cz, DTP – Andrea Klátilová. Foto na obálce: Majda Slámová, Igor Kalaba.

Vydání tiskoviny podpořil Magistrát hl. města Prahy a Ministerstvo životního prostředí. Časopis odráží názory vydavatele, podporovatelé neodpovídají za jeho obsah.

Ministerstvo životního prostředí

Na dveře tluč podzim a nás v Arnice čeká sazení další aleje. Pomoci nám můžete i Vy. Přispějte prosím do sbírky Lopatka pro alej a podpořte výsadbu padesátky třešní v Jeseníku.

Už v říjnu spolu s občany a spolky města Jeseník zvelebíme cestu vedoucí k bývalé osadě Lásky, Víry a Naděje. Místo navazuje na tamní Muzikantskou stezku z města k lázeňské kolonádě a Jeseničtí si jej vybrali pro výsadbu padesáti třešní, které budou v budoucnu tvořit oboustranný lem této malebné polní cesty.

Prostřednictvím sbírky Lopatka pro alej nám s výsadbou stromů pomáhají lidé z celého Česka. Přispějte prosím i Vy částkou, kterou si můžete dovolit. Mnoho lidí daruje například 600 Kč jako doporučený příspěvek na jednu sazenici. Můžete nás však podpořit i jinými konkrétními částkami, za které pořídíme vše potřebné k výsadbě nové aleje, jako je nářadí, sazenice nebo ochrana pro stromky. Za symbolickou částku 2017 Kč se můžete stát i patronem třešně v nové aleji.

Na konci října 2016 jsme u Malých Hořtic na Opavsku vysadili novou lipovou alej. Velké poděkování patří všem 257 dárcům, kteří přispěli na její výsadbu, i těm, kteří přímo na místě přiložili ruku k dílu. Podpořte nás i Vy. Děkujeme!

Foto: Žaneta Ondroušková, David Vedral

Přispějte na účet
č. **260 008 2184 / 2010**

Zanechte na sebe kontaktní údaje a my Vám jako odměnu pošleme upomínkovou samolepku. Svým darem podpoříte vysazení nové aleje v Jeseníku a kampaň Zachraňme stromy.

Více informací a platba online na <http://arnika.org/lopatka-pro-alej>.

